

ANTON BERG

Romanus & Selling

BYTET

ANTON BERG

Bytet

ROMANUS
& **SELLING**

TIDIGARE UTGIVNING AV ANTON BERG PÅ ANNAT FÖRLAG

De Aderton (2018)
Trohetseden (2021)
Den sista akten (2023)

Romanus & Selling
Box 3159, 103 63 Stockholm
info@romanusochselling.se
www.romanusochselling.se

ISBN 978-91-89949-54-6
Copyright © Anton Berg 2025
Enligt avtal med Paloma Agency AB
Omslag: Elina Grandin
Tryck: ScandBook, EU 2025
Första tryckningen

Till Albin

Sjutton är en underbar ålder och fruktansvärd.

Jag älskar dig.

Det här är en fiktiv roman som till delar bygger på en sann historia. Men jag har tagit mig oerhörda friheter med sanningen. Det gäller till exempel en viss bok vars utgivningsår är något senare än vad som beskrivs samt en popstjärnas frisyr som visades i en video först två år senare än vad som anges.

Även vad gäller historiens huvudort har jag ändrat vissa detaljer. Där kan en enkel devis vara behjälplig: allt som beskrivs om Figeholm och människorna där i positiva ordalag är sant, eller har åtminstone en gång varit det.

Det onda och elaka är däremot sprunget ur min egen fantasi. Vad det säger om den här författaren kan vi lämna därhän. Jag hoppas att ni finner historien på dessa sidor mer intressant att fördjupa er i.

Stockholm, augusti 2025
Anton Berg

Luang Prabang, Laos, 2024

DAG ETT

Det finns inga sanningar, bara uppfattningar om människor.

Det var så han sa. Mannen som var här på besök och för mindre än en halvtimme sedan gick ut genom min ytterdörr.

Det korta mötet skakade om mig, det erkänner jag. Det är därför jag skriver nu. Jag behöver samla mig.

Jag anade direkt den underliggande meningen, hans egentliga motiv. Det var ett taffligt försök till manipulation. Skulle det få mig att gå med på det han ville? *Inga sanningar?*

Säg det till bankdirektören som hade gevärsmynningen riktad mot sin tinning. Är det en *uppfattning* att kulsvärmen kan klistra hjärnsubstans på väggen? Säg det till ambulansföraren som kom först och såg kniven. Var det en *uppfattning* att den stack upp ur låret? *Inga sanningar?* Säg det till den människa som sugts ner under ytan och aldrig mer kommer upp.

Hela vägen från Sverige hade besökaren kommit. Ända hit, långt uppe i bergen, hade han tagit sig. Och axelväskan var full. En tjock pärm och mappar med ännu fler papper.

”Förundersökningen och domarna, förstås, och så fotografier och kartor”, förklarade han, efter att ha presenterat sig som Albert Ryd, ”författare och journalist”.

Han påstod att han länge velat berätta om en händelse från sin hembygd. Ett minne han hade från sin ungdom men som han ansåg inte hade fått en tillfredsställande lösning.

Ett rån. Och ett byte. Det första klarades upp, men det senare hittades aldrig.

Nå, är det en *uppfattning* eller en *sanning* att den här historien fått en bristfällig lösning?

Där har vi äntligen en intressant frågeställning.

Så.

Jag ska bevisa att han har fel. Lösningen på historien är högst tillfredsställande, vilka invändningar Ryd än må ha. Inte för att det är viktigt i sig, man ska akta sig för att argumentera med idioter, jag har inget behov av att sätta honom på plats. Men jag ska visa att han misstar sig, just för att den här historien inte får sjabblas bort av människor som han. *Journalister*. Jag ska berätta sanningen om det som hände. Och när jag är klar kommer ni förstå att jag gjort just det. Och varför sanningar skiljer sig från uppfattningar på avgörande punkter.

Jag låtsades alltså att jag inte kände till det rån han sa sig vilja prata om. Men min lögn var nog inte särskilt övertygande, och jag förstod att om han har hittat mig här vet han nog betydligt mer än han låter påskina. Har han rest över halva jordklotet för att få tag i mig kommer han heller inte ge sig så enkelt. Sådana som han fungerar inte så, de ska ha sin historia till varje pris, och helst ska man bara vara tacksam för att man fått vara med på ett litet hörn.

Men den här historien har en betydelse som han aldrig kommer förstå. Och berättar han den kommer han låta andra värden väga tyngre, på bekostnad av det som verkligen är viktigt. Han kommer, även om författare och journalister alltid betyder motsatsen, vilja kränga på köparna (läsarna!) en bladvändare (angelägen!), en sliskig (hudnära!) true crime (sann historia!) med sjuka vändningar (roman om ett brott i sann Sjöwall-Wahlöö-anda!). Jo, jag vet hur det fungerar. Och allt finns där, alla ingredienser är med i den här historien. Han

kan nog få sig en bestseller. Men det är inte så den här historien ska berättas. Det *får* inte bli så.

Han kommer såklart vilja ställa frågor om det blinda ögonvittnet och om mannen som rammade rånarbilen med sin egen Saab. Säkert undrar han över hur rånarna kunde ta sig till en båt och varför polisen ändå till slut fick tag i dem. Men mest kommer han vilja veta vart bytet tog vägen. Där har han nog redan sin klara uppfattning om sanningen.

Någon intervju blir det inte tal om, det här ska inte klistras och klippas ihop för att passa någon annans *narrativ* eller *dramaturgiska bågar*.

För även om inte Albert Ryd trodde mig så köpte min lögn mig i alla fall lite tid. Han lämnade mig med en hälsning.

”Jag stannar i stan i fyra nätter. På fredag kommer jag tillbaka. Om du har ändrat dig då, ja, eller om ditt minne har kommit tillbaka”, han gav mig en menande blick innan han fortsatte, ”så kan vi prata.” Sedan gick han.

Fyra nätter. Fem dagar. Det räcker.

Det ger mig tid att berätta allt.

Jag har sparat tidningsartiklarna, jag har dem framför mig nu, det är inte bara Ryd som håller sig med dokument.

Jag ska ge er historien bakom rubrikerna, långt mer än vad som stod i tidningen och vad de sa på tv, ja, antagligen mer än det som står i den förundersökning Ryd hade i sin pärm.

Och jag ska skriva om döden som följde på rånet. Återigen sanningen. Och när jag gjort det kommer ni kanske ha ändrat *uppfattning*, det är det som är det ironiska i det hela.

Sanning och uppfattning. Kanske är det här svårare än jag tror ändå.

Vad jag försöker säga är nog detta: jag kommer berätta den här historien på det sätt jag minns den och jag kommer anstränga mig för att minnas den rätt. Men som alla förstår är

det ett omöjligt uppdrag. Ingen kan minnas allt rätt. Jag vet i alla fall att jag inte kan.

Och jag måste försöka lugna ner mig. Historien mår inte bra av att jag är arg. Det här är för viktigt för att det ska bli trubbigt av min ilska eller rädsla. För att kunna skriva sant måste jag låta alla känslor vara de rätta, så som vi faktiskt kände och tänkte då. Det blir inte lätt. Men jag måste.

Det jag ska berätta är det absolut viktigaste som skett i mitt liv och det gäller för flera av de andra personer jag också kommer skriva om. För många av dem kom den där sommaren att styra deras livsöden för all framtid.

För några blev den framtiden mycket kort. En del fann kärlek, andra råkade ut för bittra svek och en del vann en förmögenhet bara för att se den tas ifrån dem innan de hunnit känna doften av rikedom.

Men det allra första man måste förstå är att det var den där sommaren som jag träffade min bästa vän.

I

Jag har sparat ett fotografi av oss två, Jojje och mig. Det hänger inramat på väggen i mitt sovrum. Jag har en flanellskjorta på mig, rutig i rött, vitt och svart. Jojje bär en jeansjacka som han klippt av ärmarna på. Han hade ju musklerna. På huvudet har vi varsin likadan för stor, svart, stickad mössa. Vi ler mot kameran, jag försöker se cool ut med halvslutna ögon, Jojje verkar helt avslappnad. Jag har hängt bilden där för att den alltid ska påminna mig om det vi hade och dem vi var då. Det är det första jag ser varje morgon och det sista jag ser innan jag somnar varje kväll. Min och Jojjes vänskap. Förevidag i ett fotografi med allt blekare färger.

Jag vet inte när jag träffade Jojje första gången. Figeholm är ett litet samhälle, bara niohundra invånare, och det skilde inte mer än ett år mellan oss, så det var antagligen i någon lekpark när vi var små. Men jag vet definitivt första gången han gjorde intryck på mig. Eller vad som gjorde intryck, snarare.

Det var födelsedagskalas, Jojje fyllde åtta, och jag var bjuden fastän jag alltså var ett år yngre än alla andra. Efter att man lämnat sitt paket och tagit av sig skorna fick man gå upp till hans rum och vänta på att alla gäster skulle komma. Där betraktade vi varandra lite blygt och lät sedan blickarna söka sig runt i rummet. Jag såg den nästan direkt och jag minns att jag tänkte att det var som om jag vore med i en film.

Mitt på en hylla bredvid en He-Man-docka och några Garbage Pail Kids-kort låg den. En basebollhandske. Ingen billig kopia i plast. Nej, det här såg man med en gång, det här var the real deal. En sådan man såg på film. Och i den bruna läderhandsken låg en vit boll med röda sömmar.

Alltså, vem hade ens en basebollhandske? Tom Hanks i *Big*. Miljoner ungar i USA, visst. Men här? I vår lilla by? Det kunde lika gärna legat en guld tacka i hyllan. Eller statyetten som Indiana Jones stjal i *Jakten på den försvunna skatten*. Ingen i vår by hade en basebollhandske. Och absolut inte en äkta. Och absolut definitivt inte om man var åtta år.

Samtidigt som jag slogs av det oerhörda i fyndet insåg jag att det ändå var logiskt. Om någon här skulle ha en handske med gyllene Spaldingtryck, så var det Jojje. Den gick i stil med resten av huset. Den röda trävillan med vita knutar var trots sitt sjönära läge rätt lik de flesta andra hus i byn. För även om Figeholm var litet så bodde de flesta av oss i villa, på det sättet hade vi det bra ställt, antar jag. Det var inget man tänkte på som barn, man gick bara hem till varandra och lekte i varandras rum. Men Jojjes hus var i perfekt skick. Fasaden såg alltid ut att vara nymålad. Gräsmattan lyste grön och var jämnast i byn. Parasollet över trädgårdsgruppen sken i vitt och blått och gick i samma mönster som soffdynorna och markisen över baksidans stora altan. Markisen var dessutom motordriven, något de var ensamma om i Figeholm vid den här tiden.

Inne i huset fick man gå försiktigt på de blanka golven på nedervåningen för att inte halka. Jag minns att jag hade sockiplast på födelsedagskalaset så jag var väl förberedd, men att springa skulle ändå aldrig ha fallit mig in. Det hade inte tolererats av Jojjes mamma. Hon sa aldrig till oss, men det behövde hon inte. Hela hennes utstrålning var sådan. Man bara visste. Här springs det inte.

På samma sätt kände jag att – ja, klart att han hade en äkta basebollhandske liggande i bokhyllan. Det var ett lika stort mirakel som det var helt naturligt.

Jojje kom upp i rummet för att hämta ner oss, det skulle bli tårta. Jag minns att det var en besvikelse, jag hade hoppats på marängsviss, men det hörde också till den inneboende logiken i det här huset. Här serverades tårta vid födelsedagar. Vi åt under tystnad och överinseende av mamma Suzanne. Det var egentligen inget konstigt, mammorna brukade vara med på kalasen, men här satt vi lite rakare i ryggen och höll rösterna lägre.

Jag vågade inte säga något om handsken till Jojje. Eftersom jag var yngst var jag mest glad för att blivit bjuden, min plats vid det här bordet var långtifrån självklar och varför jag ens fick vara med förstod jag inte riktigt. Marsipanen på prinsessårtan var i alla fall god, men jag lämnade grädden och undgick inte att se den missnöjda rynkan vid Suzannes mun när jag dukade ut tallriken med tydliga tårtrester kvarlämnade.

Inte förrän kalaset var slut, prick två timmar efter starten, och jag var sist kvar, vågade jag prata med Jojje om det jag funderat på. De andra barnen hade gått hem själva, men min mamma ville prompt hämta mig och hon hade nog inte förstått hur viktigt det var med tider i det här huset. Så vi var ensamma kvar i Jojjes rum. Han måste ha sett hur jag tittat, eller ja, snarare stirrat på basebollhandsken, för han tog upp den och trädde den på sin vänstra hand. Den passade naturligtvis perfekt.

Sedan sa Jojje, med en röst som om han pratade om hockeybilder eller något annat trivialt, att han och Richie brukade slå några bollar ibland på skolgården när Richie var hemma från sin FN-tjänst.

Det var så mycket i den meningen som gav mig rysningar. Jag visste inte riktigt vem Richie var, en äldre kusin eller morbror,

trodde jag. Men att han tog med sig Jojje? När han var ledig från sin FN-tjänst? Bilder på uniformer, blå baskrar, stora vapen och tuffa män på viktigt uppdrag blixtrade förbi i mitt huvud. Och så namnet. Richie. Det var nästan för mycket för min hjärna att ta in.

Jag fick prova handsken och den passade inte lika bra på min hand, men wow, definitivt tillräckligt bra. Jag kunde se mig själv med sådan där keps som MacGyver hade, på en fullsatt stadion, som någon sorts seriefigur i *Buster. The Miracle Baseball Kid!*

Sedan klev verkligheten in i form av mamma som flåsande bad om ursäkt för att hon var sen, och jag tror nog hon också uppfattade av tonen i Suzannes röst att det var ett problem, trots att Suzanne betonade att ”det inte var några som helst bekymmer”.

På hemvägen berättade jag om hur Jojjes mamma bjudit på sju sorters kakor och tårta. Hon var sådan. Hemmafru och gift med Jan Klarén, bankdirektören i byn och det närmaste vi kom att ha en borgmästare. Jag hade en gång sett Nancy Reagan på tv och när de kallade henne för first lady sa jag till mamma att hon liknade Suzanne Klarén och mamma skrattade förvånat och sa sedan att jag inte förstod hur rätt jag hade.

Jag visste inte så mycket om Nancy Reagan eller Suzanne Klarén på den tiden. Men jag var däremot bedövande säker vad gällde Jojje: han spelade i en annan liga än jag. Och det skulle jag nog alltid tänka om honom. Trots allt som hände sedan.

Skillnaden i våra liv gjordes än tydligare när mamma gav mig ett paket samma kväll. Hon hade köpt den som present till Jojje, men insett att den antagligen inte skulle ha uppskattats. När jag vecklade upp det omsorgsfullt inslagna paketet kände jag först en enorm lättnad för att jag haft med mig en geléhallonkaktus istället för den här. Sedan blev jag lite besviken, jag

hade nog hoppats på något roligare än en anteckningsbok. Men mamma såg så förtjust ut att jag tvingade mig själv att le.

”En dagbok”, sa hon. ”Precis som den jag har. Nu kan du också skriva ner vad som händer i ditt liv, skrutten!”

Hon gav mig en puss på huvudet och i vad som mest var ett utslag av att jag inte ville att hennes goda humör skulle försvinna, bad jag henne om en penna och så skrev jag ner några meningar om hur Jojjes kalas hade varit. Mamma lyste som en sol, men så fort jag hörde henne gå nerför trappan stoppade jag in dagboken i min bokhylla. Där skulle den stå i tio år. Orörd.

Jag har lagt fram den bredvid mig här nu när jag skriver. Jag kommer behöva titta i den då och då, för just sommaren 1995 tog jag fram den igen från hyllan. Där står hela sommaren beskriven, i minsta detalj, så som den framstod för den unge författaren vars namn är omsorgsfullt nerpräntat på framsidan.

Dagbok Filip Lundström – 1995

Jag blir rörd när jag läser den bulliga handstilen. Men vilken man kan ärligt säga att han hade en snygg handstil som sjutton-åring? Det var då skrivandet inleddes. Det fanns ett behov av att teckna ner allt som skedde, för det skedde med en sådan fart då, den sommaren.

Det var då vi möttes på riktigt. Kalaset var mitt första minne av honom, men det var när vi var sjutton som våra själar möttes. Och det var egentligen det som var gnistan till allt som sedan hände och till att jag nu, nästan tre decennier senare, måste skriva den här berättelsen.

